

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

Циклу загальної підготовки

Основи соціальної роботи

(назва освітнього компонента)

підготовки бакалавра

(назва освітнього рівня)

Спеціальності 232 Соціальне забезпечення

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми

Соціальне забезпечення

Луцьк – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Основи соціальної роботи» підготовки бакалавра, галузі знань 232 Соціальне забезпечення, спеціальності 232 Соціальне забезпечення, за освітньо-професійною програмою Соціальне забезпечення.

Розробник: Лякішева Анна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 3 від 09 вересня 2020 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С.Ю.)

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	232 Соціальне забезпечення 232 Соціальне забезпечення ОС бакалавр	Нормативна
		Рік навчання <u>1</u>
		Семестр <u>1</u>
Кількість годин/кредитів 180/ 6		Лекції <u>44</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>46</u> год.
		Самостійна робота <u>78</u> год.
<u>ІНДЗ є</u>		Консультації <u>12</u> год.
		Форма контролю: <u>екзамен</u>
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (- ів)

Викладач: Лякішева Анна Володимирівна
Науковий ступінь доктор педагогічних наук,
Вчене звання професор
Посада професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Контактна інформація
Телефон: +380505731429,
Електронна пошта: lyakisheva.anna@vnu.edu.ua

Дні занять <https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-pedahohichnoyi-osvity-ta-sotsialnoyi-roboty>

III. Опис освітнього компонента

1. Навчальна дисципліна «Основи соціальної роботи» належить до циклу загальних дисциплін професійної підготовки бакалавра галузі знань 232 Соціальне забезпечення спеціальності 232 Соціальне забезпечення, освітньо-професійної програми Соціальне забезпечення. Вивчається в першому семестрі, формою контролю є екзамен. На вивчення освітнього компоненту відведено 6 кредитів (180 годин), у тому числі: 44 години лекційних, 46 годин практичних, 12 годин консультацій та 78 годин самостійної роботи. Вивчення навчальної курсу «Основи соціальної роботи» сприятиме формуванню у студентів вміння розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері, соціальному житті; у процесі навчання здобути навички, що передбачають застосування певних теорій та методів соціальної роботи; підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки.

2. **Постреквізити:** Освоєння даної навчальної дисципліни є необхідним для подальшого вивчення ОК «Правове забезпечення соціальної роботи», «Теорія та технології соціальної роботи», «Соціальна педагогіка», написання курсових робіт, кваліфікаційної роботи, виробничих практик.

3. **Метою** вивчення навчальної дисципліни є підготовка висококваліфікованих працівників, здатних розв'язувати комплексні проблеми у галузі соціального забезпечення, на основі розвитку професійного самовдосконалення, критичного мислення, використанні вітчизняного та міжнародного досвіду.

Основними **завданнями** вивчення «Основи соціальної роботи» є: визначення сутності соціального забезпечення; розкриття основних етапів, тенденцій, принципів та закономірностей розвитку соціальної роботи; моделювання зв'язку соціальної роботи з соціально-економічною і суспільно-політичною структурами держави і суспільства; формування гуманістично-орієнтованого світогляду як базового компоненту майбутньої професійної діяльності та процесу соціалізації особистості; вміння переосмислювати історико-соціальне минуле в контексті сучасних умов, сприяючи тим самим успіху в здійсненні самостійної науково-дослідної роботи і професійної діяльності.

4. Навчальна дисципліна спрямована на формування інтегральної компетентності (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов); *загальних компетентностей* (ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК12. Здатність працювати в команді. ЗК13. Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; *фахових компетентностей* (ФК2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення. ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності. ФК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері).

Очікувані програмні результати навчання: ПРЗ3. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення. ПРУ6. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення. ПРУ7. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті прав та свобод різних соціальних груп населення. ПРК1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності. ПРК3. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні. ПРАіВ1. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.

Soft skills: вміння налагоджувати міжособистісні контакти; вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація, платформа Zoom, MOODLE, вебсервіс Google Classroom), пояснення, розповідь, бесіда; *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні:* *вправи.*

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів освіти: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

IV. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Консультації	Методи та технології викладання	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Соціальна робота: теорія та практика							
Тема 1. Історія розвитку теорій соціальної роботи	14	4	4	6		лекція-диспут / Zoom, Moodle.	ДС, ДБ/3
Тема 2. Теоретичні основи соціальної роботи	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, ДБ/3
Тема 3. Тезаурус соціальної роботи	17	4	4	8	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, Т/3
Тема 4. Парадигми та теорії соціальної роботи	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, ДС/3
Тема 5. Психологічні та соціологічні теорії соціальної роботи	11	2	2	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle.	РМГ, ДБ/1,5
Тема 6. Комплексні теорії соціальної роботи	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, К/3
<i>Разом за модулем 1</i>	<i>87</i>	<i>22</i>	<i>22</i>	<i>38</i>	<i>5</i>		<i>16,5</i>
Змістовий модуль 2. Соціальна робота як професійна діяльність							
Тема 7. Сутність та структура соціальної роботи як професійної діяльності	11	2	4	4	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/3
Тема 8. Характеристика методів індивідуальної соціальної роботи	11	2	2	6	1	лекція-диспут / Zoom,	ДС, Т/1,5

						Moodle	
Тема 9. Характеристика методів групової соціальної роботи	11	2	2	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДС/1,5
Тема 10. Характеристика методів роботи в громаді	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/3
Тема 11. Сім'я, яка опинилась у складних життєвих обставинах	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ДС, ТР/3
Тема 12. Діти та молодь, як об'єкти соціальної роботи	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	РМГ, ДБ/3
Тема 13. Соціальна робота неурядових організацій	15	4	4	6	1	лекція-диспут / Zoom, Moodle	ТР, К/3
<i>Разом за модулем 2</i>	93	22	24	40	7		18
Види підсумкових робіт (за потреби)							Бал
Модульна контрольна робота (МКР1(30)+МКР2(30))							60/тести
ІНДЗ (презентація реферату, участь у вебінарі, підготовка та публікація тез на конференції)							5,5
Інше (вказати)							-
Всього годин/ Балів	180	44	46	78	12		180/100

Примітки: ¹ / Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для студентів індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

² / *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, тощо.

³ У випадку набору студентів менше 15 (малокомплектна група) кількість аудиторних годин зменшується вдвічі. Теми не розглянуті аудиторно опрацьовуються студентами самостійно. Розподіл годин здійснюється відповідно до навчального плану, у випадку малокомплектної групи коректується відповідно до навчального навантаження.

V. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Соціальна робота як теорія, практика та навчальна дисципліна		
1.	Теорія та історія соціальної роботи https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/45989/1/Teoriia_istoriia_sotsialnoi_roboty_1.pdf Ознайомитися та підготуватися до дискусії.	6

2.	Знайти в ЗМІ та Інтернеті інформацію про висвітлення основних аспектів роботи соціального працівника, соціально менеджера, соціально педагога	6
3.	Соціальна робота як філантропічна допомога особистості. Навести приклади з публічних джерел, аналізуючи конкретну справу.	8
4.	Сформулювати вимоги до взірця фахівця із соціальної роботи, соціально менеджера, соціально педагога.	6
5.	Простежити формування особистості фахівця в процесі фахової підготовки, аналізуючи ОПП зі спеціальності 231 Соціальна робота	6
6.	Формування життєвих перспектив особистості в актуальних умовах (підготувати аналіз ситуації з конкретними пропозиціями)	6
Змістовий модуль 2. Соціальна робота як професійна діяльність		
1.	Навести приклади з різноманітних джерел про роботу соціального працівника, соціально менеджера, соціально педагога за місцем власного проживання.	4
2.	Простежити взаємозв'язок конкурентоспроможності майбутнього фахівця (випускника) на ринку праці через призму конкурентоспроможності навчального закладу, у якому він навчається і формувався як спеціаліст.	6
3.	Розробити та презентувати соціальну рекламу щодо формування позитивного іміджу, професійних можливостей соціального працівника, соціально менеджера, соціально педагога.	6
4.	Знайти в ЗМІ та Інтернеті інформацію про взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи.	6
5.	Кризове втручання. Положення теоретичної основи кризового втручання. Ілюструючи прикладами доведіть чи заперечте взаємозв'язок.	6
6.	Проаналізувати Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Законом України „Про соціальні послуги”	6
7.	Проаналізувати діяльність молодіжних організацій Волині та їх активну соціальну позицію.	6

VI. Індивідуально науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Індивідуально-дослідне завдання (ІНДЗ) видаються студентові на першому занятті, і виконуються самостійно у письмовій формі при консультуванні з викладачем. Максимальна кількість балів за **ІНДЗ 5,5 балів**.

1. Провести аналіз та підготувати аналіз книги М. Річмонд "Дружній візит до бідняків: керівництво для тих, хто працює у благодійних організаціях".

2. Підготувати та провести дискусійну платформу на тему «Практична професійна діяльність із надання допомоги та підтримки людям, які опинились у скрутній життєвій ситуації».

3. Участь у вебінарі організованим Міністерством соціальної політики.

Критерії оцінювання ІНДЗ

5,5 балів - студент самостійно обґрунтовує, викладає своє бачення, логічно, цілісно, послідовно та стилістично, граматично правильно буде відповідь; аналізує різні погляди для кожної ситуації, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання поставлених ситуацій; вкінці робить висновок, який органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.

3 бали - студент самостійно обґрунтовує, викладає своє бачення, логічно, цілісно,

послідовно та стилістично, граматично правильно буде відповідь; аналізує різні погляди для кожної ситуації, наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; висновок випливає із проблеми, яка аналізується; у роботі є недоліки: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; висловлювання не завжди обґрунтовані, не підкріплені фактичним матеріалом, переходи між ними не є вмотивованими.

0 балів - студент не відповідає або частково відповідає проблемі, яка розглядається; лексика і граматична будова мовлення на елементарному рівні; теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладу немає або він не є доречним.

VII. Політика оцінювання

Оцінювання знань студентів ОК «Основи соціальної роботи» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань Волинського національного університету імені Лесі Українки».

Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння студентами програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Основи соціальної роботи» є екзамен. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента становить 40 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, робота в малих групах, індивідуальна робота з, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента.

За рішенням кафедри студенти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення тем змістового модуля у формі виконання модульної контрольної роботи у вигляді письмового або комп'ютерного тестування та проводиться або під час навчального заняття (його частини). Максимальний бал, отриманий за модульні контрольні роботи, становить 60 балів.

Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок. Модуль зараховується, якщо він успішно виконав всі види навчальної роботи, передбачені силабусом освітнього компонента. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом навчальної дисципліни, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована у позааудиторний час на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Якщо підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента як сума підсумкових модульних оцінок становить не менше як 75 балів, то, за згодою оцінка може бути зарахована як підсумкова оцінка з ОК. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності студента. Іспит складається у випадку, якщо студент бажає підвищити рейтинг або у випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки. У цьому випадку бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо студент не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що студент досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Іспит проводиться у вигляді письмового або комп'ютерного тестування. Студентам пропонуються тестові завдання у кількості 30 запитань (по 2 бали). Максимальна оцінка за іспит – **60 балів**.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Тестові завдання складаються відповідно до питань, винесених на іспит.

Програма іспиту затверджується на засіданні кафебри.

Складання та перескладання іспиту проводиться згідно розкладу. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Питання іспиту

1. Поняття «соціальне забезпечення», її мета.
2. Завдання соціальної роботи та соціального забезпечення.
3. Соціальна робота як наука, різновид суспільної діяльності, соціальний інститут.

4. Міждисциплінарні зв'язки соціальної роботи та соціального забезпечення.
5. Функції соціальної роботи та соціального забезпечення.
6. Цілі соціальної роботи та соціального забезпечення.
7. Структура соціальної роботи та соціального забезпечення.
8. Об'єкт соціальної роботи та соціального забезпечення.
9. Основні принципи теорії соціальної роботи та соціального забезпечення.
10. Специфічні принципи практичної соціальної роботи та соціального забезпечення.
11. Основні принципи функціонування соціальної роботи в канадському суспільстві.
12. Соціальна робота в додержавний період існування прадавніх слов'ян.
13. Заснування Київської держави і початки соціальної політики.
14. Вплив хрещення Руси-України на розвиток благодійності.
15. Короткий огляд розвитку соціальної роботи та соціального забезпечення за кордоном.
16. Особливості соціальної роботи та соціального забезпечення в західноукраїнському регіоні до початку Другої світової війни.
17. Рівні та типи практики соціальної роботи та соціального забезпечення.
18. Прямі та непрямі соціальні послуги.
19. Функції соціального працівника.
20. Ролі соціального працівника.
21. Аналітичні та інтерактивні навички соціального працівника.
22. Соціальні послуги: основні форми та види.
23. Структура сфери надання соціальних послуг.
24. Фінансування соціальних послуг в Україні.
25. Клієнти соціальної роботи та соціального забезпечення.
26. Сфери практичної соціальної роботи та соціального забезпечення.
27. Поняття «цінностей соціальної роботи та соціального забезпечення».
28. Особистісно-моральні якості соціального працівника.
29. Огляд основних цінностей соціальної роботи та соціального забезпечення.
30. Міжнародна Декларація етичних принципів соціальної роботи та соціального забезпечення.
31. Етичні принципи професії соціального працівника.
32. Проблемні ситуації в соціальній роботі та соціальному забезпеченні.
33. Канадські «Стандарти практики соціальної роботи».
34. Провідні категорії соціальної педагогіки
35. Практичні ролі соціальних працівників.
36. Посередницькі ролі соціальних працівників.
37. Адміністративні ролі соціальних працівників

ІХ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна література

1. Борисова Ю. В. Посібник до вивчення дисципліни «Теорія соціальної роботи». Д.: РВВ ДНУ, 2015. 24 с.

2. Вадзюк О. В. Соціальна робота з клієнтом. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*: посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соц. служб для молоді. 3-я ч. / За заг. ред. А. Я.Ходорчук. К.: ДУСССМ, 2002.
3. Типи недержавних молодіжних об'єднань / А. О. Кирилова. *Держава та регіони*. Серія. Право. 2012. № 3. С. 123-127.
4. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: Знання, 2018. 574 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
2. <https://decentralization.gov.ua/news/12066>
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
4. https://protocol.ua/ru/pro_spriyannya_sotsialnomu_stanovlennyu_ta_rozvitku_molodi_v_ukraini_stattya_2/
5. <https://www.msp.gov.ua/news/21778.html>